

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Katedra Politologie

Projekt diplomové práce

Předkladatel: Bc. Štěpánka Šulcová

Téma: **Národní obec fašistická v politickém systému První republiky**

Vedoucí práce: Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Datum předložení projektu: 1. 6. 2011

Nástin tématu:

Politický systém První republiky lze ve srovnání s politickými systémy střední Evropy této doby označit za jeden z mála demokratických systémů. Přesto i tady se objevily prvky, které do standardního demokratického systému tak úplně nepatří. Skupina Hradu tzv. Pětka, státní politika vůči národnostním menšinám či vztah ke Slovensku významným způsobem ovlivnily směřování prvorepublikového politického systému.

Stejně jako v jiných evropských státech se i v Československu v meziválečném období objevily strany a skupiny hlásící se k fašismu. Hlavním reprezentantem českého fašismu se stala Národní obec fašistická. Cílem této práce bude přiblížit postavení Národní obce fašistické v politickém systému první republiky, popsat její roli a vztahy směrem k ostatním politickým stranám, charakterizovat základní programové body Národní obce fašistické. Text této práce bude vycházet z komparativního a empiricko-analytického přístupu, a její struktura bude následující.

Práce bude rozdělena do dvou hlavních celků. Zatímco první z nich se bude zabývat vznikem českého fašistického hnutí, Národní obce fašistické a celkovému charakteru politického systému První republiky, druhý se zaměří na roli Národní obce fašistické v politickém systému a na vztahy Národní obce fašistické k ostatním politickým subjektům.

Po úvodu a teoretickém vymezení českého fašismu bude následovat podrobnější seznámení s prvními skupinami hlásícími se k českému fašismu (Červenobílí, Národní hnutí, Českoslovenští fašisté), s jejich programovým prohlášením, organizačním vývojem Národní obce fašistické od jejího vzniku až do konce První

republiky, členskou základnou i programem této strany. Organizace, založená v roce 1926 byla vnímána českými fašisty především jako organizace, která sjednotí roztržité a nejednotné hnutí, a které se podaří získat nové členy i voliče. Byla první relevantní silou reprezentující fašistickou ideologii. Národní obec fašistická vstupovala na politickou scénu, která byla silně ovlivněna dominancí politických stran propojených se sítí nejrůznějších zájmových skupin, což značně ovlivnilo její úlohu i postavení v celém politickém systému První republiky. Společnost byla silně rozdělena na několik politických táborů, kdy nejvýznamnějšími byly agráři, klerikálně-katolický proud, národně-liberální proud a proud socialistický, po roce 1921 vyjmenované rozšířila Komunistická strana Československa. Národní obec fašistická byla nucena přizpůsobit se systému, proto pro oslovení a získání voličů zvolila stejnou strategii jako ostatní politické subjekty. Začala zakládat organizace zaměřené na konkrétní skupiny – dělníky, mladou generaci, venkovské obyvatelstvo. Prostor bude věnován typologickému zařazení Národní obce fašistické k nadstranickému hnutí či ke klasické politické straně. Jednou z důležitých charakteristik fašismu je vůdcovský princip, jehož reprezentantem se stal Radola Gajda, kterému bude v práci určena jedna z podkapitol.

Následovat bude role NOF v politickém systému První republiky. Zaměřím se především na územní rozložení podpory a členské základny, značný prostor bude věnován programové charakteristice Národní obce fašistické a jejím programovým postojům a východiskům k závažným tématům První republiky - politický systém, pohled Národní obce fašistické na fašismus a německý nacismus, vztah k národnostním menšinám, antisemitismus a panslavismus. Další kapitola bude věnována postoji Národní obce fašistické k ostatním politickým stranám a subjektům První republiky. Pokusím se vystihnout zásadní programové odlišnosti

některých politických stran ve vztahu k Národní obci fašistické. Komparace jednotlivých programových dokumentů vůči Národní obci fašistické se pak bude týkat agrárníků a národních demokratů. Další část práce přiblíží vztahy mezi Národní frontou a Národním sjednotím jejichž existence je s Národní obcí fašistickou úzce spojena.

Prostor budě věnován účasti Národní obce fašistické v parlamentních volbách. V prvních parlamentních volbách v roce 1920 žádné strany či skupiny hlásící se k fašismu nekandidovaly, neboť první organizace hlásící se k fašismu vznikly až v roce 1922. Předmětem zkoumání tedy budou parlamentní volby v roce 1925, 1929, 1935 a 1938.

Národní obec fašistická se účastnila i množství mimoparlamentních aktivit a činností. Charakteristikou jednotlivých významnějších aktivit byla nejednoznačná odezva těchto aktivit v samotné straně. V práci zmíním jen některé z těchto činností – tzv. Sázavskou aféru a Židenický puč.

V závěru práce budou zodpovězeny následující výzkumné otázky. Z jakého důvodu zůstalo v období První republiky české fašistické hnutí na okraji politického spektra? Proč Národní obec fašistická, jako hlavní reprezentant českého fašistického hnutí, nezískala širší podporu české společnosti? Do jaké míry se Národní obec fašistická programově vyhranila vůči ostatním politickým stranám a jaký to mělo dopad na její postavení v politickém systému?

Předběžná osnova práce:

1. Teoretický úvod, postavení hypotéz
2. Národní obec fašistická jako reprezentant českého fašismu v První republice
3. Role českého fašismu – Národní obec fašistická v politickém systému První republiky
4. Programová charakteristika Národní obce fašistické
5. Postoj Národní obce fašistické k politickým stranám První republiky
6. Účast Národní obce fašistické ve volbách
7. Závěr

Výzkumné otázky:

Z jakého důvodu zůstalo v období První republiky české fašistické hnutí na okraji politického spektra?

Proč Národní obec fašistická, jako hlavní reprezentant českého fašistického hnutí, nezískala širší podporu české společnosti?

Do jaké míry se Národní obec fašistická programově vyhranila vůči ostatním politickým stranám a jaký to mělo dopad na její postavení v politickém systému?

Předběžný seznam literatury:

Balík, S. - Hloušek, V. - Holzer, J. - Šedo, J. (2006): *Politický systém českých zemí 1848 - 1989*. Brno: MPÚ MU.

Bartoš, J. - Trapl, M. (1991): *Československo 1918 - 1938. Fakta, materiály, realie*. Olomouc: Vydavatelství univerzity Palackého.

Broklová, E. (1992): *Československá demokracie. Politický systém ČSR 1918 - 1938*. Praha: Slon.

Gajanová, A. (1969): Český fašismus. In: (2003) *Příspěvky k dějinám fašismu v Československu a Maďarsku*. Bratislava: Slovenská Akadémia Vied, Historický Ústav, s. 61 - 81.

Gajda, R. (1933): *Stavovská demokracie národního státu. Úvahy o mravní a hmotné stavbě státu*. Praha.

Harna, J. (2000): Stranickopolitický systém v Československu 1918-1938. In: Marek, P. a kol.(2000): *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861-1998*. Olomouc: Katedra politologie a evropských studií FF Univerzity Palackého v Olomouci.

Klimek, A. (1996): *Boj o Hrad I. Hrad a Pětka*. Praha: Panevropa.

Kratochvíl, J. (1928): *Jménem republiky? Mé slovo k vítězství Gajdovské pravdy*. Praha: Čin.

Kurfirst, F. (1926): *Radola Gajda: Rudolf Geidl - Legenda a skutečnost*. Praha: Albatros.

Nakonečný, M. (2001): *Vlajka. K historii a ideologii českého nacionalismu*. Praha: Chvojtkovo nakladatelství.

Osvald, V. (1932): *Kdo jsou a co chtějí fašisté*. Praha: Svaz národního osvobození.

Pasák, T. (1965): *K problematice NOF v letech hospodářské krize*, Sborník historický 13, roč. 13, s. 93-132.

Pasák, T. (1985): *K historii českého fašismu*. Praha: ČSPB.

Pasák, T. (1999): *Český fašismus 1922-1945 a kolaborace 1939-1945*. Praha: Práh.

Peša, V. (1953): *K otázce počátků fašistického hnutí v českých zemích*, Časopis Matice moravské, 72, s. 210-248.

Vodák, V. L. (1933): *Národní obec fašistická její vůdce Radola Gajda*, Praha.

Vykoupil, L. (1997): *Jiří Stříbrný v čele vlastní strany*, Časopis Matice Moravské, roč. 116, č.1, s. 217 -231.

Dobový tisk:

Gajda, R.(1932): *Krise demokracie*. Fašistické listy, 29. 12. 1932.

Gajda, R. (1938): *Volám Vás do boje*. Národní směr, 29. 10. 1938.

Náš soused na severu (1937). Moravskoslezský fašista: týdeník NOF, 5. 2. 1937.

Seriál článků O fašismu (1936). Moravskoslezský fašista: týdeník NOF, 10. 7. 1936 až 18. 9. 1936.

Zanechte národní politiky! Národní směr, 29. 4. 1938.

Fašistické listy, ročník 1932.

Moravskoslezský fašista: týdeník NOF, ročníky 1936 (č. 30 - 39) a 1937.

Národní republika, ročník 1929.

Ochrana národa , ročník 1932.

Stěžeň, čtrnáctideník pro fašismus, ročníky 1928 (čísla 1 a 5,6) a 1929 (čísla 1 a 7,8)

Stráž národa, ročník 1928.

Předkladatel: Bc. Štěpánka Šulcová

Vedoucí práce: Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.